

**ΛΥΣΙΑΣ, ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ (ΕΝ ΒΟΥΛΗ
ΜΑΝΤΙΘΕΩ ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΩ ΑΠΟΛΟΓΙΑ)**

[1] Εἰ μὴ συνήδη, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι.

[2] ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρός με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι.

[3] ἀξιῶ δέ, ὦ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὖνους εἰμί τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι <καὶ> περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοῦς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐκ ἵππευον οὕτ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

[4] Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ

Προοίμιον (§1–3): Ο Μαντίθεος ἐλπίζει σε ἐγκριση τῆς ἐκλογῆς του

Κύριοι βουλευτές, ἀν δε γνῶριζα καλὰ ὅτι οἱ κατηγοροὶ θέλουν νὰ με βλάψουν με κάθε τρόπο, θὰ τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αὐτὴ τὴν κατηγορία. Γιατί νομίζω ὅτι, γιὰ ὅσους ἔχουν συκοφαντηθεῖ ἀδίκᾳ, αὐτοὶ εἶναι αἰτίοι πολὺ μεγάλων ἀγαθῶν, που θὰ τους ἀνάγκαζαν νὰ λογοδοτήσουν γιὰ τὶς πράξεις τῆς ζωῆς τους.

Γιατί, ἐγὼ ἔχω τόσο μεγάλη ἐμπιστοσύνη στον εαυτὸ μου, ὥστε ἔχω τὴν ἐλπίδα, καὶ ἀν κάποιος τυχαίνει νὰ συμπεριφέρεται ἀσχημα καὶ ἐχθρικὰ σε μένα, ὅταν με ἀκούσει νὰ μιλάω γιὰ ὅσα ἔχω κάνει, ὅτι θὰ ἀλλάξει γνώμη καὶ θὰ με θεωρήσει πολὺ καλύτερο στο μέλλον.

Ἐχω λοιπὸν τὴν ἀξίωση, κύριοι βουλευτές, νὰ μὴν ωφεληθῶ σε τίποτα περισσότερο, ἀν σας ἀποδείξω μόνον αὐτό, ὅτι δηλαδὴ διάκειμαι εὐνοϊκὰ πρὸς τὸ τωρινὸ (δημοκρατικὸ) πολίτευμα καὶ ὅτι ἔχω ἀναγκαστεῖ νὰ συμμετέχω στους ἰδίους κινδύνους με σας. Ἀν, ὅμως, φαίνομαι νὰ ἔχω ζήσει καὶ σχετικὰ με τὰ υπολοιπὰ με μέτρο καὶ πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴ φήμη (που ἐπικρατεῖ) καὶ ἀντίθετα ἀπὸ τὶς διαδόσεις τῶν ἀντιπάλων (μου), σας παρακαλῶ ἐμένα νὰ ἐγκρίνετε γιὰ βουλευτὴ, ἐνῶ αὐτοὺς νὰ τους θεωρεῖτε ὅτι εἶναι φαῦλοι. Ἀρχικὰ, λοιπὸν, θὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν ἀνήκα στὴν τάξη τῶν ἱππέων οὔτε ζούσα στὴν πατρίδα κατὰ τὴν περίοδο τῶν τριάντα τυράννων οὔτε συμμετείχα ἐνεργὰ στο πολίτευμα (που ἴσχυε) τότε.

Διήγησις–ἀπόδειξις (§4–19): Γιατί πρέπει νὰ ἐκλεγεί βουλευτὴς ὁ ομιλητὴς

Ὁ πατέρας, δηλαδὴ, πρὶν ἀπὸ τὴ συμφορὰ στὸν Ἑλλησπόντο, μας ἐστεῖλε στο Σάτυρο, που ἦταν βασιλιάς του Πόντου, γιὰ νὰ

οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων
<ἐπεδημοῦμεν> οὔτε μεθισταμένης τῆς
πολιτείας, ἀλλ' ἦλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ
Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον
πένθ' ἡμέραις.

[5] καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον
καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν
ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται
τοιαύτην γνώμην ἔχοντες ὥστε καὶ τοῖς
ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἔξαμαρτάνουσι
μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον
ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν
δῆμον.

[6] ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς
ἵππεύσαντας σκοπεῖν εὐθηδὲς ἐστίν. ἐν τούτῳ
γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἵππεύειν
οὐκ ἔνευσιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων
ἐγγεγραμμένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἐστίν
ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε,
ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν
τοὺς ἵππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις
ἀναπράξητε παρ' αὐτῶν.

[7] ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ'
ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε
παραδοθέντα τοῖς συνδίκους οὔτε
κατάστασιν καταβαλόντα. καίτοι πᾶσι
ῥάδιον τοῦτο γνῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς
φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας
τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε
πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς
γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ
τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ
βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς
ἵππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν
φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

ζήσουμε (εκεί) με ὀρισμένο τρόπο και οὔτε
ζούσαμε (εδώ) στην πατρίδα, όταν
γκρεμίζονταν τα τείχη οὔτε όταν ἄλλαζε το
πολίτευμα, ἀλλὰ ἐπιστρέψαμε πέντε μέρες
νωρίτερα, προτοῦ ὅσοι βρισκόνταν στη
Φυλὴ να ἐπανεέλθουν ἀπὸ τὴν ἐξορία στον
Πειραιᾶ.

Και, πράγματι, οὔτε ἦταν φυσικό να θέλουμε
να μετέχουμε σε ξένους κινδύνους, ἐπειδὴ
εἴχαμε φτάσει σε τέτοια κρίσιμη στιγμή,
οὔτε ἐκεῖνοι φαίνεται να εἶχαν τέτοια
γνώμη, ὥστε να παρέχουν ἀξιώματα στη
διοίκηση τῆς πολιτείας και σ' ἐκείνους που
ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους και σ'
αυτοὺς που δε διέπραξαν κανένα ἀδίκημα,
ἀλλὰ περισσότερο στερούσαν τα πολιτικά
δικαιώματα ἀπὸ ἐκείνους που μαζί τους
κατέλυσαν τὴ δημοκρατία.

Και ἔπειτα, βέβαια, εἶναι ἀνόητο να ἐξετάζει
(κανεῖς) αυτοὺς που υπηρέτησαν στην τάξη
των ἱπέων ἀπὸ τὴν (ξύλινη) πινακίδα. Γιατί,
σ' αὐτὴν (τὴν πινακίδα) δε εἶναι γραμμένοι
βέβαια πολλοὶ ἀπ' αυτοὺς που
παραδέχονται ὅτι ἦταν ἱππεῖς ἐνῶ εἶναι
καταγραμμένοι μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους που
εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος
(ὁ κατάλογος τῆς πινακίδας) εἶναι πολὺ
μεγάλὴ ἀπόδειξη. Ὄταν, δηλαδὴ,
ξαναγυρίσατε στην πατρίδα, ἀποφασίσατε
με ψηφοφορία να σας παραδώσουν οἱ
φύλαρχοι κατάλογο των ἱπέων, για να
εἰσπράξετε πίσω το ἐπίδομα ἀπ' αυτοὺς.

Κανεῖς, λοιπόν, δε θα μπορούσε να
ἀποδείξει οὔτε ὅτι ἐγὼ ἀναφέρθηκα ἀπὸ
τους φυλάρχους οὔτε ὅτι παραδόθηκα στους
συνηγόρους του δημοσίου οὔτε ὅτι
ἐπέστρεψα τὴ χρηματικὴ προκαταβολή. Και
ὅμως εἶναι εὐκόλο σ' ὅλους να καταλάβουν
αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἦταν υποχρεωτικό στους
φυλάρχους να τιμωροῦνται οἱ ἴδιοι, ἀν δε
ἀποκάλυπταν αυτοὺς που εἶχαν λάβει τὴ
χρηματικὴ προκαταβολή. Ἐπομένως, θα
μπορούσατε να πιστεύετε σ' ἐκείνους τους
καταλόγους (των φυλάρχων) πολὺ πιο
δίκαια παρά σ' αὐτές (τὶς ξύλινες πινακίδες).
Γιατί, ἀπ' αὐτές (τὶς ξύλινες πινακίδες) ἦταν
εὐκόλο, σ' ὅποιον ἠθελε, να σβηστεῖ το
ὄνομά του ἐνῶ σ' ἐκείνους (στους

[8] ἔτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἕξαρνος ὡς δεινόν τι πεποικώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας ὡς οὐδείς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἵππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἱπάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

MARTYRIA

[9] Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογία ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

[10] Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπίδους τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

καταλόγους των φυλάρχων) ἦταν υποχρεωτικό να αναφερθούν από τους φυλάρχους εκείνοι που υπηρέτησαν ως ιππεῖς.

Και ἀκόμη, κύριοι βουλευτές, ἀν βέβαια υπηρέτησα ὡς ἱπέας, δε θα το ἀρνιόμουν με ἐπιμονή σα να εἶχα κάνει κάτι φοβερό ἀλλὰ θα εἶχα τὴν ἀξίωση να ἐγκριθῶ ὡς βουλευτῆς ὕστερα ἀπὸ δοκιμασία, ἀν θα ἀποδείκνυα ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς συμπολίτες μου δὲν ἔχει κακοποιηθεῖ ἀπὸ μένα. Καὶ βλέπω ὅτι καὶ εσεῖς ἔχετε αὐτὴ τὴ γνώμη καὶ ὅτι πολλοί, βέβαια, ἀπὸ ἐκείνους που τότε υπηρέτησαν ὡς ἱππεῖς εἶναι (τώρα) βουλευτές καὶ ὅτι πολλοί ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν ἐκλεγεί (τώρα) στρατηγοὶ καὶ ἱππαρχοὶ. Ἐπομένως, να θεωρεῖτε ὅτι δὲν κάνω αὐτὴ τὴν ἀπολογία για τίποτε ἄλλο παρά γιατί τόλμησαν (οὐ κατήγοροι) να πουν ψεύδη ἐναντίον μου ολοφάνερα. (Ἐμπρός), λοιπόν, ἀνέβα (στο βῆμα) καὶ κατάρθεσε τὴ μαρτυρία σου για μένα.

MARTYRIA

Γι' αὐτὴ, λοιπόν, τὴν κατηγορία δε γνωρίζω γιατί πρέπει να πω περισσότερα. Μου φαίνεται, ὁμως, κύριοι βουλευτές, ὅτι ἀρμόζει να ἀπολογεῖται (κάποιος) στους ἄλλους δικαστικούς ἀγῶνες για αὐτὲς μόνες τις κατηγορίες, στις δοκιμασίες ὁμως (μου φαίνεται ὅτι) εἶναι δίκαιο να λογοδοτεῖ για ὅλη του τὴ ζωὴ. Σας παρακαλῶ, λοιπόν, να με ἀκούσετε με εὐνοία. Καὶ θα ἀπολογηθῶ ὅσο μπορῶ πιο σύντομα.

Ἐγὼ δηλαδή κατ' ἀρχάς, ἀν καὶ δε μου ἀπέμεινε μεγάλη περιουσία ἐξαιτίας τῶν συμφορῶν καὶ τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς πόλης, πάντρεψα δύο ἀδελφές, δίνοντας σὲν καθεμιὰ ὡς προῖκα τριάντα μνες, καὶ μοιράστηκα (τὴν πατρικὴ περιουσία) με τὸν ἀδελφὸ μου, ἔτσι ὥστε να παραδέχεται ἐκεῖνος ὅτι ἔχει περισσότερα ἀπὸ μένα ἀπὸ τὴν πατρικὴ περιουσία, καὶ σε σχέση με ὅλους τοὺς ἄλλους ἔχω ζήσει ἔτσι, ὥστε να μὴ δώσω καμιά ἀφορμὴ για παράπονο ποτέ μέχρι τώρα οὔτε σε ἓνα (ἀπὸ τοὺς συμπολίτες μου).

[11] καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπεικειάς, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοῦς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ.

[12] ἔτι δ', ὧ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναίτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην· καίτοι ἐτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καθεστηκότας. πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

[13] πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς [τοὺς] Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὁρθοβούλου κατελεγμένος ἱππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἱππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἠγουμένους, ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὁρθοβούλῳ ἐξαλείψαι με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἠγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεῦσθαι. καὶ μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

[14] Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας

Και τις ιδιωτικές μου, λοιπόν, υποθέσεις έτσι τις έχω διευθετήσει. Σχετικά, όμως, με το δημόσιο βίο νομίζω ότι είναι για μένα πολύ μεγάλη απόδειξη της δικής μου τιμιότητας ότι, όσοι από τους νεότερους τυχαίνει να χάνουν τον καιρό τους στα ζάρια ή στα ποτά ή σε τέτοιες ακολασίες, θα δείτε όλους αυτούς να είναι αντίπαλοί μου και να διαδίδουν πάρα πολλές ψευδείς φήμες για μένα και να λένε (πάρα πολλά) ψέματα. Και όμως είναι φανερό ότι, αν επιθυμούσαμε τα ίδια (πράγματα), δε θα είχαν για μένα τέτοια γνώμη.

Και ακόμα, κύριοι βουλευτές, κανείς δε θα μπορούσε να αποδείξει ότι έχει γίνει σε βάρος μου ούτε αισχρή ιδιωτική δίκη ούτε έγγραφη καταγγελία για δημόσιο αδίκημα ούτε μήνυση για δημόσιο αδίκημα. Και όμως, βλέπετε ότι άλλοι έχουν μπλεχτεί πολλές φορές σε τέτοιους δικαστικούς αγώνες. Σχετικά, λοιπόν, με τις εκστρατείες και τους κινδύνους απέναντι στους εχθρούς εξετάστε πώς συμπεριφέρομαι στην πόλη.

Πρώτα δηλαδή, όταν συνάψατε συμμαχία με τους Βοιωτούς και έπρεπε να τους βοηθήσετε στην Αλίαρτο, αν και είχα γραφτεί στον κατάλογο από τον Ορθόβουλο να υπηρετήσω στους ιππείς, επειδή έβλεπα ότι για τους ιππείς όλοι νόμιζαν ότι έπρεπε να υπάρχει ασφάλεια, ενώ (αντίθετα) για τους οπλίτες (επειδή έβλεπα ότι) θεωρούσαν (ότι θα μπορούσε να υπάρξει) κίνδυνος, μολονότι άλλοι κατατάχθηκαν στο ιππικό χωρίς να υποβληθούν σε δοκιμασία κατά παράβαση του νόμου, εγώ, αφού παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο, του είπα να με διαγράψει από τον κατάλογο (των ιππέων), επειδή νόμιζα ότι είναι αισχρό να εκστρατεύω, αφού προετοιμάσω για τον εαυτό μου ασφάλεια, ενώ ο λαός επρόκειτο να διατρέχει κινδύνους. (Σε παρακαλώ, λοιπόν,) για μένα ανέβα στο βήμα, Ορθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Όταν, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν οι συνδημότες (μου) πριν από την εκστρατεία, επειδή γνώριζα ότι μερικοί από αυτούς ήταν

παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρω, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καὶ μοι ἀνάβητε.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

[15] Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδόντων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἐτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης, καὶ πλείστων ἐναποθανόντων ὕστερος ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος.

[16] καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατεληγμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι παριέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρῆσαι τάξεις αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων (εἰκότως, ὦ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγῳ πρότερον σεσωσμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι) προσελθῶν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν.

[17] ὥστ' εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν· οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἡγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον

βέβαια τίμιοι πολῖτες καὶ πρόθυμοι ἀλλὰ ὅτι εἶχαν ἔλλειψη ἀπὸ προμήθειας, εἶπα ὅτι πρέπει οἱ πλοῦσιοι νὰ χορηγοῦν τὰ ἀπαραίτητα στους φτωχοὺς. Καὶ δε συμβούλευσα στους ἄλλους μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔδωσα τριάντα δραχμὲς σὲ καθέναν ἀπὸ δύο ἀντρες, ὄχι ἐπειδὴ εἶχα πολλὰ (χρήματα) ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποτελέσει αὐτὸ παράδειγμα στους ἄλλους. Ἀνεβείτε γιὰ χάρη μου στο βῆμα (νὰ το ἐπιβεβαιώσετε).

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, κύριοι βουλευτῆς, ὅταν ἐγίνε ἡ ἐκστρατεία στὴν Κόρινθο καὶ ὅλοι γνῶριζαν ἀπὸ πρὶν ὅτι θὰ χρειαστεῖ νὰ κινδυνεύσουν, ἐνῶ κάποιοι ἀπέφευγαν τὴ μάχη, ἐγὼ τόλμησα νὰ πολεμῶ τους ἐχθροὺς παραταγμένος στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ μάλιστα, παρόλο που ἡ δική μας φυλὴ νικήθηκε καὶ σκοτώθηκαν πάρα πολλοί, ἀποχώρησα ἀπὸ τὴ μάχη μετὰ τὸν ἀλαζόνα Στειριέα, ὁ ὁποῖος ἔχει κατηγορήσει ὅλους τους ἀνθρώπους γιὰ δειλία.

Λίγες μέρες μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἐνῶ εἶχαν καταληφθεῖ οχυρὲς θέσεις στὴν Κόρινθο, με ἀποτέλεσμα οἱ ἐχθροὶ νὰ μὴ μποροῦν νὰ περάσουν, κι ἐνῶ ὁ Ἀγησίλαος εἰσέβαλε στὴ Βοιωτία κι ἐνῶ οἱ ἀρχοντες ἀποφάσισαν νὰ ἀποσπάσουν παρατάξεις (στρατοῦ) γιὰ νὰ τους βοηθήσουν, ἀν καὶ ὅλοι γενικὰ φοβούνταν (εὐλόγα, κύριοι βουλευτῆς· γιὰτί ἦταν φοβερό νὰ βαδίζουμε γιὰ νέο κίνδυνο, ἐνῶ λίγο πρῶτύτερα εἶχαμε σωθεῖ μόλις καὶ μετὰ βίας), ἐγὼ, ἀφοῦ παρουσιάστηκα, πρότρεπα τὸν ταξίαρχο νὰ ἀποστείλει τὸ δικό μου τάγμα χωρὶς κλήρωση.

Ἐπομένως, ἀν κάποιοι ἀπὸ σας ὀργίζονται ἐναντίον ἐκείνων που ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ ἀσχολοῦνται με τὰ δημόσια πράγματα ἀλλὰ δραπετεύουν ἀπὸ τὴ μάχη, δε θὰ εἶχαν δίκαια γιὰ μένα αὐτὴ τὴ γνώμη. Γιὰτί, δεν ἐκτελοῦσα πρόθυμα μόνον τὶς διαταγές (τῶν ἀρχόντων), ἀλλὰ τολμούσα καὶ νὰ διακινδυνεύω τὴ ζωὴ μου. Καὶ αὐτὰ τὰ ἔκανα, ὄχι διότι πίστευα ὅτι δεν εἶναι

καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

[18] Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρῆ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἶ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ιδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελείσθε.

[19] ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

[20] Ἦδη δὲ τινων ἠσθήμην, ὧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες,

ἐπικίνδυνο να πολεμά κανεῖς με τους Λακεδαιμονίους ἀλλὰ για να κερδίζω ὅλα τα δικάιά μου, ἀφοῦ εσεῖς ἐξαιτίας αὐτῶν θα με θεωρούσατε καλύτερο, ἀν κάποτε ἐμπλεκόμενοι ἀδίκῃ σε δικαστικό ἀγῶνα. Καὶ, παρακαλῶ, ἀνεβείτε για χάρη μου ὡς μάρτυρες (στο βῆμα) γι' αὐτά.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Λοιπόν, ποτέ ὡς τώρα δὲν ἀπουσίασα ἀπὸ καμιά ἀπὸ τις ὑπόλοιπες ἐκστρατείες καὶ φυλάξεις φρουρίων ἀλλὰ πάντα ἐκστράτευα με τοὺς πρώτους καὶ ἀποχωροῦσα με τοὺς τελευταίους. Πρέπει, λοιπόν, να ἐξετάζετε με τέτοια κριτήρια αὐτοὺς που ἀναμινύονται στα πολιτικά με φιλοτιμία καὶ με ευπρέπεια καὶ ὄχι, ἀν κάποιος εἶναι μακρυμάλλης, να τον μισεῖτε γι' αὐτὸ το λόγο. Γιατί, αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ συνήθειες δὲ βλάπτουν οὔτε τοὺς ἀπλοὺς πολῖτες οὔτε τις ἀρχές τῆς πόλης, ὅμως ἀπὸ ἐκείνους τοὺς πολῖτες, που εἶναι ἀποφασισμένοι να κινδυνεύουν ἀπέναντι στους ἐχθρούς, ὅλοι σας γενικά ὠφελείστε.

Επομένως δὲν ἀξίζει, κύριοι βουλευτές, οὔτε να ἀγαπάμε οὔτε να μισοῦμε κανέναν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, ἀλλὰ να (τον) κρίνουμε ἀπὸ τις πράξεις (του). Γιατί πολλοί, ἐνὼ μιλοῦν χαμηλόφωνα καὶ ντύνονται καθωσπρέπει, ἔχουν γίνεαι αἴτιοι μεγάλων συμφορῶν ἐνὼ ἄλλοι, παρόλο που παραμελοῦν αὐτά, ἔχουν κάνει σε σας πολλὰ καλά.

Ἐπίλογος (§20–21): Τα κίνητρα τῆς ἀνάμειξης τοῦ Μαντίθεου στα πολιτικά πράγματα τῆς πόλης

Ἐχω ἀντιληφθεῖ ὅμως τώρα, κύριοι βουλευτές, ὅτι μερικοὶ ὀργίζονται ἐναντίον μου γι' αὐτὸ, διότι δηλαδή, ἀν καὶ νεότερος, προσπάθησα να μιλήσω δημόσια στὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου. Εγὼ, βέβαια, ἀρχικά ἀναγκάστηκα να ἐκφωνήσω λόγους για προσωπικὲς μου υποθέσεις, ἔπειτα ὅμως φαίνεται ὅτι ἐδείξα μεγαλύτερη ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε φιλοδοξία, ἀπὸ τὴν μια ἀναλογιζόμενος ὅτι οἱ πρόγονοί (μας) δὲν

<p>[21] ἄμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρη- λέγειν) τοὺς τοιοῦτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιοῦτοις ἄχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.</p>	<p>εἶχαν σταματήσει καθόλου να ασχολούνται με τα κοινά της πόλης</p> <p>και από την άλλη επειδή έβλεπα εσάς (γιατί πρέπει να λέω την αλήθεια) να θεωρείτε ότι μόνο τέτοιοι άνθρωποι είναι αξιόλογοι για κάτι· ὥστε ποιος (πολίτης), βλέποντας εσάς να έχετε αυτή τη γνώμη, δε θα σεμνυνόταν να ενεργεί και να μιλά για την πόλη; Ακόμη, γιατί δυσανασχετούσατε εσεῖς με τέτοιους (ανθρώπους); Γιατί, γι' αυτούς δεν είναι ἄλλοι οι κριτές αλλά εσεῖς.</p>
---	---